

The Relationship between Board Structure, Sustainability Disclosure, and Financial Performance of Thai Commercial Banks Listed on the Stock Exchange of Thailand (2014–2023)

Thitiya Chuchuenmanakit^{1*} and Sirinuch Inlakorn²

¹ Master Student, Faculty of Management Science, Kasetsart University, Thailand

² Lecturer, Faculty of Management Science, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: thitiya.chuc@ku.th

ABSTRACT

This study examines the relationship between board structure, sustainability disclosure, and the financial performance of Thai commercial banks listed on the Stock Exchange of Thailand. Given the growing importance of corporate governance and sustainability in the banking sector, this research employs panel data covering the period from 2014 to 2023. The key independent variables include board size, board independence, independent chairmanship, and sustainability disclosure across economic, environmental, and social dimensions. Panel data regression techniques were applied, with fixed-effects or random-effects models selected according to appropriate statistical tests. The results indicate that board structure is associated with financial performance only in certain dimensions, with board size and independent chairmanship exhibiting differential effects across financial performance indicators. In addition, sustainability disclosure is found to be related to financial performance in a non-uniform manner. Economic, environmental, and social disclosure dimensions show significant associations with specific financial performance measures, while no consistent relationship is observed across all indicators. Overall, the findings suggest that both board structure and sustainability disclosure are linked to the financial performance of Thai commercial banks in a selective and dimension-specific manner. The results provide empirical support for the proposed research framework and indicate that the effects of corporate governance and sustainability disclosure on financial performance depend on the specific dimensions and performance measures considered.

Keywords: Board Structure, Sustainability Disclosure, Financial Performance, Thai Commercial Banks

ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างคณะกรรมการ การเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน และผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2557–2566

ธิตยา ชูชื่นมานะกิจ^{1*} และ ศิริรุช อินละคร²

¹ นิสิตปริญญาโท คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

² อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: thitiya.chuc@ku.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างคณะกรรมการ การเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน และผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจากประเด็นด้านบรรษัทภิบาลและความยั่งยืนมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจของสถาบันการเงินในปัจจุบัน งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลแบบพาเนลของธนาคารพาณิชย์ไทยในช่วงปี พ.ศ. 2557–2566 (ค.ศ. 2014–2023) โดยตัวแปรหลักประกอบด้วย ขนาดของคณะกรรมการ สัดส่วนกรรมการอิสระ การที่ประธานกรรมการเป็นกรรมการอิสระ และการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้แบบจำลองถดถอยข้อมูลพาเนล โดยเลือกใช้วิธี fixed effects หรือ random effects ให้เหมาะสมกับลักษณะของข้อมูลตามหลักการทางสถิติ ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างคณะกรรมการมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทยเฉพาะบางตัวชี้วัด โดยขนาดของคณะกรรมการและบทบาทของประธานกรรมการที่เป็นกรรมการอิสระมีผลแตกต่างกันไปในแต่ละมิติของผลการดำเนินงาน นอกจากนี้ การเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนในแต่ละมิติพบว่ามีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารแตกต่างกัน โดยการเปิดเผยข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคมมีความสัมพันธ์กับตัวชี้วัดผลการดำเนินงานทางการเงินเพียงบางมิติเท่านั้น ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า ทั้งโครงสร้างคณะกรรมการและการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนมีความเกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทยในลักษณะที่ไม่เป็นทิศทางเดียวกันทุกตัวชี้วัด ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยบางส่วนตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: โครงสร้างคณะกรรมการ, การเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน, ผลการดำเนินงาน, ธนาคารพาณิชย์ไทย

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ในบริบทของการพัฒนาตลาดทุนไทย ช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาธรรมาภิบาลและการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืน เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสและความสามารถในการเปรียบเทียบข้อมูลของบริษัทจดทะเบียน โดยกำหนดให้การเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนเป็นองค์ประกอบสำคัญในแบบ 56-1 One Report (Securities and Exchange Commission, Thailand, 2020; SET, 2023) สอดคล้องกับแนวโน้มสากลที่ยึดตามมาตรฐานการรายงาน เช่น GRI Universal Standards 2021 ซึ่งกำหนดให้บริษัทต้องระบุประเด็นสาระสำคัญ (material topics) และเปิดเผยผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ (Global Reporting Initiative, 2021)

ในภาคการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ผลักดันนโยบายการเงินเพื่อความยั่งยืน (Sustainable Finance) เพื่อบูรณาการความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและภูมิอากาศเข้ากับการกำกับดูแลและการเปิดเผยข้อมูลของสถาบันการเงิน (Bank of Thailand, 2024) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกรอบมาตรฐานที่ชัดเจน แต่ระดับการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนในทางปฏิบัติยังแตกต่างกันระหว่างธนาคารและระหว่างปี ทั้งในด้านสัดส่วนหัวข้อที่เปิดเผย การรายงานตัวชี้วัดเชิงปริมาณ

การเปรียบเทียบผลการดำเนินงาน และการตรวจรับรองจากบุคคลที่สาม ส่งผลให้คุณภาพข้อมูลยังไม่สม่ำเสมอ และจำกัดความสามารถของผู้มีส่วนได้เสียในการใช้ประโยชน์เพื่อการตัดสินใจ (World Bank, 2024; Securities and Exchange Commission, Thailand, 2023)

จากมุมมองด้านบรรษัทภิบาล โครงสร้างของคณะกรรมการมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับและคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูล โดยเฉพาะในยุคที่การรายงานด้าน ESG กลายเป็นกลไกสำคัญในการสะท้อนความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และภาพลักษณ์องค์กร (KPMG, 2022) คณะกรรมการทำหน้าที่กำหนดทิศทาง ตรวจสอบ และอนุมัตินโยบายการเปิดเผยข้อมูล โดยเฉพาะบทบาทของประธานกรรมการอิสระที่มีอำนาจเชิงสัญลักษณ์และเชิงนโยบาย ส่งผลต่อการขับเคลื่อนวาระด้านความยั่งยืน (Lipton & Lorsch, 1992; Mallin, 2019) ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ชี้ว่า คณะกรรมการทำหน้าที่เป็นกลไกควบคุมผู้บริหารเพื่อป้องกันความขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Jensen & Meckling, 2019) ขณะที่ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Theory) เน้นว่าการกำกับดูแลที่ตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้เสียจะส่งเสริมคุณค่าระยะยาวขององค์กร (Freeman, 1984; Freeman et al., 2010)

แม้งานวิจัยที่ผ่านมาในต่างประเทศจะเริ่มศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างคณะกรรมการ ESG และผลการดำเนินงาน (เช่น Haniffa & Cooke, 2002; Velte, 2017) แต่ยังพบ ช่องว่างขององค์ความรู้ (Research Gap) ได้แก่ ขาดการศึกษาที่แยกบทบาทเฉพาะขององค์ประกอบบอร์ด เช่น ประธานกรรมการอิสระ เทียบกับสัดส่วนกรรมการอิสระ งานส่วนใหญ่ใช้ ESG เป็นดัชนีรวม โดยไม่ได้แยกวิเคราะห์มิติด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ และงานวิจัยในประเทศไทยยังมีจำกัด โดยเฉพาะในภาคการเงินที่มีความซับซ้อนสูงและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลเฉพาะ

ตารางที่ 1 สรุปวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ตัวแปร และแนวโน้มผลที่คาดว่าจะได้รับ

ลำดับ	ผู้วิจัย	ตัวแปรที่ศึกษา	ผลการศึกษา	แนวโน้มผลที่คาดในงานวิจัยนี้
1	Haniffa and Cooke (2002)	- โครงสร้างคณะกรรมการ - การเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน	วัฒนธรรมองค์กรส่งผลต่อการเปิดเผยข้อมูลในประเทศกำลังพัฒนา	โครงสร้างคณะกรรมการมีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน
2	Velte (2017)	- ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล กับผลประกอบการ	แต่ละมิติของความยั่งยืนส่งผลต่างกันต่อผลประกอบการ	มิติด้านสิ่งแวดล้อมและธรรมาภิบาลส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน
3	Freeman et al. (2010)	- การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย - การเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน	การตอบสนองผู้มีส่วนได้เสียช่วยเพิ่มคุณค่าองค์กรระยะยาว	การเปิดเผยที่ตอบสนองผู้มีส่วนได้เสียช่วยเพิ่มความโปร่งใสขององค์กร
4	Jensen and Meckling (2019)	- โครงสร้างคณะกรรมการ - ความขัดแย้งระหว่างผู้ถือหุ้นกับผู้บริหาร	คณะกรรมการช่วยลดการเอื้อประโยชน์ส่วนตนของผู้บริหาร	คณะกรรมการอิสระหรือประธานกรรมการส่งผลต่อการเปิดเผยข้อมูล
5	World Bank (2024)	- คุณภาพการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืน และบริบทของสถาบัน	ประเทศกำลังพัฒนายังขาดความสม่ำเสมอในการเปิดเผยข้อมูล	การเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนในไทยยังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่าน
6	KPMG (2022)	- โครงสร้างคณะกรรมการ - กลยุทธ์ด้านความยั่งยืน	คณะกรรมการมีบทบาทผลักดันกลยุทธ์ด้านความยั่งยืน	ประธานคณะกรรมการมีบทบาทสำคัญต่อการเปิดเผยข้อมูล
7	Lipton and Lorsch (1992); Mallin (2019)	- ขนาดคณะกรรมการ - โครงสร้างคณะกรรมการ	ขนาดและบทบาทคณะกรรมการมีผลต่อประสิทธิภาพการกำกับดูแล	ขนาดคณะกรรมการที่เหมาะสมช่วยเพิ่มคุณภาพการเปิดเผยข้อมูล

จากช่องว่างดังกล่าว งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างคณะกรรมการ การเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนรายมิติ (เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม) และผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยใช้โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อวิเคราะห์ทั้งผลกระทบทางตรงและทางอ้อม การศึกษานี้คาดว่าจะเติมเต็มช่องว่างในวรรณกรรมเดิมทั้งในด้านทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ พร้อมทั้งเสนอแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทไทยให้แก่ผู้กำกับดูแลคณะกรรมการธนาคาร และนักลงทุน เพื่อส่งเสริมความยั่งยืนในภาคการเงินอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับและความแตกต่างของการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนของธนาคารพาณิชย์ไทยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2557–2566
2. เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างคณะกรรมการ โดยเฉพาะขนาดคณะกรรมการและสถานะของประธานกรรมการอิสระต่อการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างคณะกรรมการ การเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน และผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบไม่ทดลอง (quantitative non-experimental research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. หน่วยวิเคราะห์

หน่วยวิเคราะห์คือธนาคารพาณิชย์ไทยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสำรวจครบถ้วน (census sampling) การศึกษานี้ใช้ข้อมูล Panel จากธนาคารพาณิชย์ไทยในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2557–2566 จำนวน 10 ธนาคาร ครอบคลุม 73 หน่วยข้อมูล (bank-year) ซึ่งเป็น ข้อมูล panel แบบไม่สมดุล (unbalanced panel) อันเนื่องจากบางธนาคารขาดข้อมูลบางปี เช่น รายงานความยั่งยืน หรือรายงานประจำปีไม่เผยแพร่ต่อสาธารณะในบางช่วง ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของข้อมูลในตลาดเกิดใหม่ (Gujarati & Porter, 2009) หน่วยวิเคราะห์คือระดับธนาคาร-ปี สอดคล้องกับแนวทางของการวิจัยด้านการเงินและการบัญชีที่นิยมใช้ข้อมูลตัดขวางและอนุกรมเวลาแบบผสม (Baltagi, 2008)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยคือแบบตรวจสอบรายการ (checklist) เพื่อวัดระดับการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน ตามเกณฑ์ของ Global Reporting Initiative (GRI, 2021) และแนวทางการเปิดเผยข้อมูลที่กำหนดใน แบบ 56-1 One Report ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (SEC Thailand, 2020; SET, 2023) ครอบคลุม 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านสังคม การวิเคราะห์ใช้ แบบจำลองถดถอยพาเนล (Panel Regression Model) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง โครงสร้างคณะกรรมการ การเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน (ESG) และผลการดำเนินงานทางการเงิน วิธีให้คะแนน ESG ใช้ รายการตรวจสอบ (Checklist) ตามแนวทาง GRI 2021 และ แนวทางการรายงานของตลาดหลักทรัพย์ฯ (SET, 2023) โดยวิธีให้คะแนนใช้เกณฑ์ Binary Scoring (0–1) ได้แก่ ให้ 1 หากมีการเปิดเผยในหัวข้อนั้น และให้ 0 หากไม่มีการเปิดเผย จากนั้นรวมคะแนนแยกตาม 3 มิติ (เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม) และแปลงเป็นค่าร้อยละของแต่ละมิติ (Frias-Aceituno et al., 2013; Haniffa & Cooke, 2002)

3. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1: โครงสร้างคณะกรรมการมีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนของธนาคารพาณิชย์ไทยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

สมมติฐานที่ 2: โครงสร้างคณะกรรมการมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

สมมติฐานที่ 3: การเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยแหล่งข้อมูลหลักที่ใช้ประกอบด้วย

4.1 แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (56-1 One Report) ข้อมูลด้านโครงสร้างคณะกรรมการและการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนถูกรวบรวมจากแบบ 56-1 One Report ซึ่งเป็นรายงานการเปิดเผยข้อมูลตามข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (SEC Thailand, 2020)

4.2 รายงานความยั่งยืน (Sustainability Reports) ธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนจัดทำรายงานความยั่งยืนตามแนวทางของ Global Reporting Initiative (GRI Universal Standards 2021) ซึ่งได้รับการยอมรับในระดับสากลในการวัดและรายงานผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Global Reporting Initiative, 2021) รวมถึงสอดคล้องกับแนวทางการเปิดเผยข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ส่งเสริมการรายงาน ESG (The Stock Exchange of Thailand, 2023)

4.3 งบการเงินประจำปีที่ผ่านมาผ่านการตรวจสอบ เก็บข้อมูลด้านผลการดำเนินงานทางการเงินถูกรวบรวมจากงบการเงินประจำปีของธนาคารพาณิชย์ไทยที่จดทะเบียน ซึ่งได้รับการตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและเปิดเผยผ่านระบบตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand, 2014–2023)

การเลือกใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารทางการเหล่านี้สอดคล้องกับแนวทางการศึกษาด้านบรรษัทภิบาลและการเงิน ที่นิยมวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะ (archival research) เพื่อความถูกต้องและความสามารถในการเปรียบเทียบข้ามเวลา (Baltagi, 2008; Bryman, 2016)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

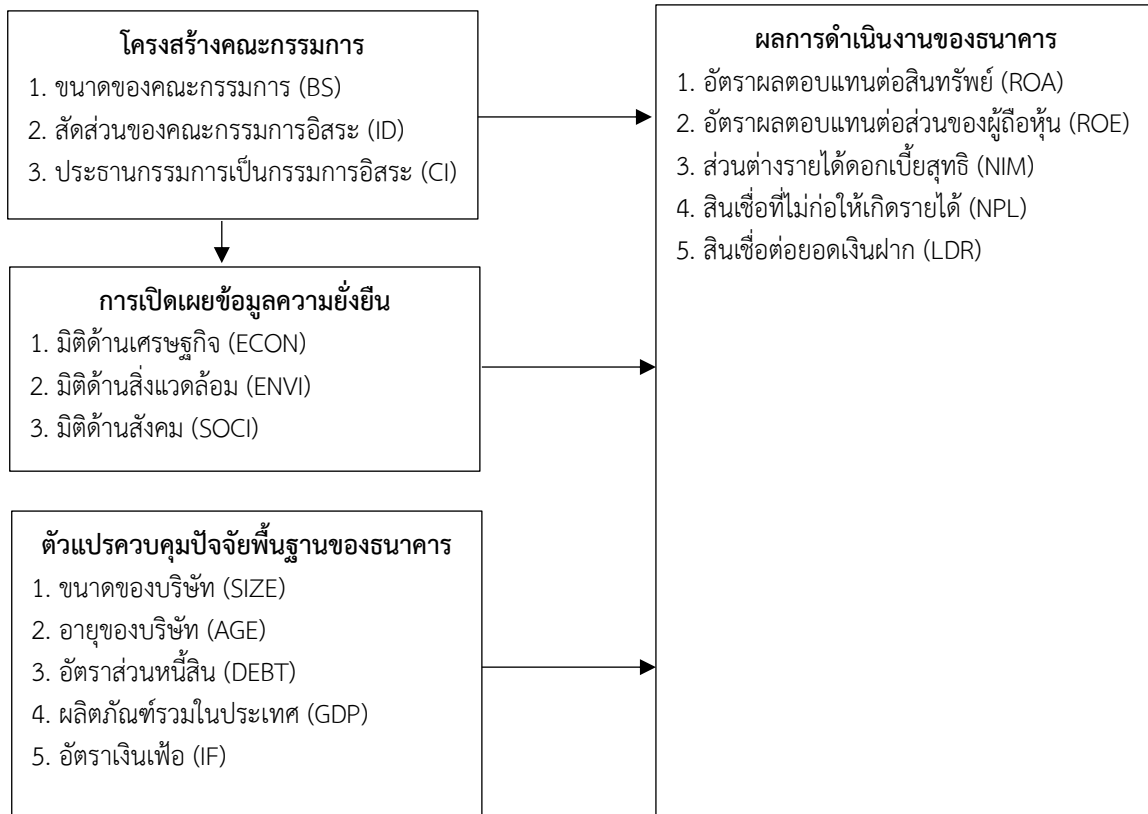
การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเบี่ยงเบนสูงสุด-ต่ำสุด และร้อยละ เพื่ออธิบายระดับและแนวโน้มของการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนในแต่ละมิติ (เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม) ข้อมูลเชิงพรรณนาเป็นวิธีการมาตรฐานที่ช่วยทำความเข้าใจคุณลักษณะของตัวแปรก่อนการทดสอบสมมติฐาน (Sekaran & Bougie, 2016)

5.2 การทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพาแนล (panel regression) ซึ่งรวมข้อมูลตัดขวาง (cross-sectional) และอนุกรมเวลา (time-series) เข้าด้วยกัน เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการประมาณค่า ลดอคติจากตัวแปรที่ไม่สามารถวัดได้ และสะท้อนความแตกต่างระหว่างหน่วยตัวอย่าง (Baltagi, 2008; Wooldridge, 2010) สำหรับการเลือกแบบจำลองถดถอย ได้ใช้ทั้งแบบ Fixed Effects และ Random Effects Model และทดสอบความเหมาะสมของโมเดลด้วย Hausman Test ซึ่งผลการทดสอบชี้ว่า Fixed Effects เหมาะสมมากกว่า จึงใช้ในการประมาณค่าหลักของการศึกษา (Baltagi, 2008)

เพื่อเสริมความน่าเชื่อถือของแบบจำลองถดถอยในการศึกษานี้ ได้ดำเนินการตรวจสอบข้อสมมติทางเศรษฐมิติที่สำคัญ ได้แก่ การตรวจสอบความสัมพันธ์ข้ามข้อระหว่างตัวแปรอิสระ ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ (ไม่เกินเกณฑ์ 10) ตามแนวทางของ Hair et al. (2019) รวมถึงการตรวจสอบความเป็นอิสระของค่าคงเหลือในชุดข้อมูลพาแนลด้วยวิธีของ Wooldridge (2010) และใช้การประมาณค่าที่ปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานให้เหมาะสมกับลักษณะข้อมูลเพื่อรองรับความไม่สม่ำเสมอของค่าคงเหลือที่อาจเกิดขึ้น แบบจำลองทั้งหมดแสดงค่าตัวชี้วัดทางสถิติในระดับที่น่าเชื่อถือ (Hair et al., 2019; Wooldridge, 2010)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

หมายเหตุ: BS = ขนาดของคณะกรรมการ; ID = สัดส่วนกรรมการอิสระ; CI = ประธานกรรมการอิสระ;

ECON = มิติเศรษฐกิจ; ENVI = มิติสิ่งแวดล้อม; SOC = มิติสังคม; ROA = ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์;

ROE = ผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้น; NIM = ส่วนต่างรายได้ดอกเบี้ยสุทธิ; NPL = สินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้;

LDR = อัตราส่วนสินเชื่อต่อเงินฝาก; SIZE = ขนาดบริษัท; AGE = อายุบริษัท;

DEBT = อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์; GDP = ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ; IF = อัตราเงินเฟ้อ

กรอบแนวคิดในการวิจัยพัฒนาจากการบูรณาการแนวคิดทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ซึ่งมองว่าโครงสร้างคณะกรรมการมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลการเปิดเผยข้อมูลเพื่อป้องกันความขัดแย้งระหว่างผู้ถือหุ้นและผู้บริหาร (Jensen & Meckling, 2019) ควบคู่กับแนวคิดทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Theory) ที่เสนอว่าการตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียผ่านการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จะช่วยส่งเสริมความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว (Freeman, 1984; Freeman et al., 2010) โดยโครงสร้างคณะกรรมการและการเปิดเผยข้อมูลถูกคาดหวังว่าจะส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทย ในขณะเดียวกัน ตัวแปรควบคุมด้านลักษณะองค์กร (ขนาด อายุ หนี้สิน) และตัวแปรระดับมหภาค (ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และอัตราเงินเฟ้อ) ถูกนำมารวมในแบบจำลองตามแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลพาแนล (Gujarati & Porter, 2009; Wooldridge, 2010) โดยเฉพาะแนวคิดที่ว่าภาวะเศรษฐกิจและเงินเฟ้อมีอิทธิพลต่อความสามารถในการสร้างผลตอบแทนของธนาคาร (Velte, 2017)การพัฒนาและที่มาของกรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ระดับและความแตกต่างของการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนของธนาคารพาณิชย์ไทยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2557–2566

ผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนา แสดงให้เห็นว่า ระดับการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนของธนาคารพาณิชย์ไทยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี พ.ศ. 2557–2566 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมของดัชนีการเปิดเผย (ESG Disclosure Index) เท่ากับ 18.95 จากคะแนนเต็ม 27 ข้อ หรือคิดเป็นร้อยละ 70.2 โดยค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในปี 2557 (16.80) และสูงสุดในปี 2566 (19.90) เพิ่มขึ้น 3.10 หน่วย หรือ 18.5% จากฐานปีแรก สะท้อนการพัฒนาความครอบคลุมและความลึกของรายงานด้านความยั่งยืนของธนาคารไทยอย่างชัดเจน

เมื่อแยกตามมิติ พบว่า มิติเศรษฐกิจ (ECON) มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 7.25 จาก 12 ข้อ และคงเสถียรในแต่ละปี มิติสิ่งแวดล้อม (ENVI) เฉลี่ย 7.22 จาก 8 ข้อ เพิ่มขึ้นต่อเนื่องจนแตะค่าสูงสุดในปี 2566 และมิติสังคม (SOCİ) เฉลี่ย 4.48 จาก 7 ข้อ ต่ำสุดและผันผวนมากที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์โครงสร้างคณะกรรมการ โดยเฉพาะขนาดคณะกรรมการและสถานะของประธานกรรมการอิสระ ต่อการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน

ก่อนทำการทดสอบสมมติฐาน ได้ทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลัก เพื่อพิจารณาทิศทางและระดับความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างคณะกรรมการ การเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน และผลการดำเนินงานทางการเงิน

ตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตัวแปร	BS	ID	CI	ECON	ENVI	SOCI	ESG	SIZE	AGE	DEBT	GDP	IF	ROA	ROE	NIM	NPL	LDR
BS	-	0.056	-0.225	0.08	0.035	0.346*	0.228	0.609**	0.477**	0.123	0.213	0.249*	-0.122	-0.341**	-0.238*	-0.148	-0.181
ID		-	0.088	-0.052	-0.033	-0.048	-0.065	0.137	0.332**	0.391**	0.102	0.005	-0.181	-0.251**	0.217	0.076	-0.011
CI			-	-0.039	0.229	-0.027	0.077	-0.126	-0.05	0.046	-0.065	0.038	0.135	0.113	-0.118	-0.045	0.133
ECON				-	0.196	0.319**	0.736**	0.563**	0.379**	-0.284*	-0.082	-0.092	0.479**	0.495**	0.481**	0.415**	-0.238*
ENVI					-	0.097	0.619**	-0.1	-0.16	0.121	-0.025	0.125	-0.097	-0.179	-0.340**	-0.156	-0.097
SOCI						-	0.700**	0.547**	0.409**	-0.314**	-0.057	0.049	0.212	0.12	0.111	0.004	-0.104
ESG							-	0.498**	0.312**	-0.237*	-0.08	0.04	0.292*	0.214	0.126	0.129	-0.214
SIZE								-	0.774**	-0.311**	0.058	0.077	0.333**	0.233*	0.309**	0.333**	-0.216
AGE									-	0.004	0.141	0.172	0.048	-0.072	0.335**	-0.038	-0.015
DEBT										-	0.137	0.217	-0.350**	-0.479**	-0.203	-0.333**	0.105
GDP											-	0.398**	-0.208	-0.216	-0.099	-0.334**	-0.075
IF												-	0.059	-0.147	-0.141	-0.281*	-0.046
ROA													-	0.791**	0.500**	0.562**	-0.082
ROE														-	0.553**	0.601**	-0.076
NIM															-	0.413**	-0.08
NPL																-	-0.163
LDR																	-

หมายเหตุ: **มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และ *มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ ขนาดของคณะกรรมการ (BS), สัดส่วนกรรมการอิสระ (ID) และประธานกรรมการเป็นกรรมการอิสระ (CI) มีระดับความสัมพันธ์อยู่ในช่วงต่ำถึงปานกลาง โดยไม่มีคู่ตัวแปรใดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เกิน 0.80 ซึ่งแสดงว่าไม่มีปัญหา multicollinearity ตามเกณฑ์ของ Hair et al. (2019) ที่แนะนำว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรไม่ควรเกิน 0.80

เมื่อพิจารณารายตัวแปร ขนาดของคณะกรรมการ (BS) มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับมิติการเปิดเผยด้านสังคม (SOCİ) ($r = 0.346^*$, $p < 0.05$), ขนาดบริษัท (SIZE) ($r = 0.609^{**}$, $p < 0.01$), อายุบริษัท (AGE) ($r = 0.477^{**}$, $p < 0.01$), และอัตราเงินเฟ้อ (IF) ($r = 0.249^*$, $p < 0.05$) ขณะเดียวกันกลับมีความสัมพันธ์เชิงลบกับ ROE ($r = -0.341^{**}$, $p < 0.01$) และ NIM ($r = -0.238^*$, $p < 0.05$) ซึ่งบ่งชี้ว่าโครงสร้างบอร์ดที่มีขนาดใหญ่ อาจมีผลกระทบเชิงลบต่อผลตอบแทนของผู้ถือหุ้นและรายได้ดอกเบี้ยสุทธิ

ในส่วนของการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ถึงผลกระทบของโครงสร้างคณะกรรมการที่มีต่อการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอายุบริษัท (AGE) ($r = 0.332^{**}$, $p < 0.01$) และอัตราส่วนหนี้สิน (DEBT) ($r = 0.391^{**}$, $p < 0.01$) แต่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการเปิดเผยความยั่งยืนและผลการดำเนินงาน ขณะที่ประธานกรรมการอิสระ (CI) ไม่พบความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญกับตัวแปรใด ๆ อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ ดัชนี ESG โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับ ROA ($r = 0.292^*$, $p < 0.05$), ขนาดบริษัท (SIZE) ($r = 0.498^{**}$, $p < 0.01$) และมิติการเปิดเผยทางเศรษฐกิจ (ECON) ($r = 0.736^{**}$, $p < 0.01$) แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างการเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนกับประสิทธิภาพทางการเงินในบางมิติ

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ถึงผลกระทบของโครงสร้างคณะกรรมการที่มีต่อการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตัวแปรอิสระ และตัวแปร ควบคุม	ECON		ENVI		SOCI		ESG	
	Standardized Coefficients (β)	t (sig.)	Standardized Coefficients (β)	t (sig.)	Standardized Coefficients (β)	t (sig.)	Standardized Coefficients (β)	t (sig.)
ค่าคงที่ (Constant)	-29.357	-3.893**	2.055	0.216	-4.628	-0.534	-31.93	-1.792
BS	-0.248	-3.942**	0.064	0.813	0.066	0.908	-0.118	-0.793
ID	-3.211	-1.823	-0.637	-0.286	-1.075	-0.531	-4.923	-1.183
CI	-0.074	-0.221	0.922	1.373*	0.639	0.639	1.094	1.378
SIZE	3.177	5.274**	0.411	0.540	1.002	1.448	4.590	3.225**
AGE	-1.089	-0.853	-2.422	-1.503	0.958	0.653	-2.553	-0.846
DEBT	5.022	1.498	3.915	0.925	-5.573	-1.447	3.364	0.425
R Square	0.466		0.120		0.340		0.303	
F-Value (sig.)	9.591**		1.498		5.668**		4.784**	
N	73		73		73		73	

หมายเหตุ **มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และ *มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า ขนาดของคณะกรรมการ มีอิทธิพลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ต่อการเปิดเผยข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ($\beta = -0.248$, $t = -3.942$) แสดงว่า การมีคณะกรรมการขนาดใหญ่อาจไม่เอื้อต่อการเปิดเผยด้านนี้ ขณะที่ ประธานกรรมการที่เป็นกรรมการอิสระ มีแนวโน้มส่งผลเชิงบวกต่อการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ($\beta = 0.922$, $t = 1.373$) แม้จะยังไม่ถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.1 แต่สะท้อนบทบาทในเชิงนโยบายด้านความยั่งยืน ในส่วนของ สัดส่วนกรรมการอิสระ ไม่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญในทุกมิติ สำหรับ ตัวแปรควบคุม พบว่า ขนาดของบริษัท มีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการเปิดเผยข้อมูลทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ ($\beta = 3.177$, $t = 5.274$) และภาพรวมของ ESG ($\beta = 4.590$, $t = 3.225$) ส่วนตัวแปรอื่น ได้แก่ อายุของบริษัท และ อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในทุกมิติ นอกจากนี้ ค่าคงที่ของแบบจำลองในมิติด้านเศรษฐกิจมีค่าเป็นลบและมีนัยสำคัญ ($\beta = -29.357$, $t = -3.893$) ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) อยู่ระหว่าง 0.120 ถึง 0.466 โดยมีมิติด้านเศรษฐกิจมีค่ามากที่สุด และค่า F ของแบบจำลองในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และ ESG รวมมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนว่าแบบจำลองมีความเหมาะสมในเชิงอธิบาย ดังนั้น ผลการวิเคราะห์นี้สามารถสรุปได้ว่าสมมติฐานที่ 1 ได้รับการสนับสนุนบางส่วน โดยการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนในแต่ละมิติมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทยแตกต่างกันไปในแต่ละตัวชี้วัด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างคณะกรรมการ การเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน และผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

ตารางที่ 4 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2: การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ถึงผลกระทบของโครงสร้างคณะกรรมการที่มีต่อผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

ตัวแปรอิสระและตัวแปรควบคุม	ตัวแปรตาม: การดำเนินงานของธนาคาร									
	ROA		ROE		NIM		NPL		LDR	
	Standardized Coefficients (β)	t (sig.)	Standardized Coefficients (β)	t (sig.)	Standardized Coefficients (β)	t (sig.)	Standardized Coefficients (β)	t (sig.)	Standardized Coefficients (β)	t (sig.)
ค่าคงที่ (Constant)	0.025	-4.244**	-0.909	-4.720**	-0.219	-2.492*	0.012	0.958	1.133	10.090**
BS	0.001	-4.163**	-0.011	-7.074**	-0.004	-5.543**	0	-0.644	-0.008	-1.334
ID	0.006	-1.962	-0.113	-2.517*	0.024	1.147	0.022	1.029	-0.041	-0.218
CI	0.001	1.474	0.008	0.96	-0.009	-2.308*	-0.004	-0.728	0.038	0.884
SIZE	0.002	5.610**	0.108	7.034**	0.02	2.847**	-	-	-	-
AGE	0.004	-3.080**	-0.131	-4.030**	0.017	1.162	-	-	-	-
DEBT	0.011	1.256	0.067	0.782	0.009	0.221	-	-	-	-
GDP	-	-	-	-	-	-	-0.207	-2.216*	0.939	1.12
IF	-	-	-	-	-	-	-0.17	-1.196	-0.635	-0.497
R Square	0.436		0.618		0.465		0.158		0.059	
F-Value (sig.)	8.493 **		17.820 **		9.558 **		2.517*		0.847	
N	73		73		73		73		73	

หมายเหตุ **มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และ *มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 4 พบว่า ขนาดของคณะกรรมการ มีผลกระทบเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.01 ต่อทั้งอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA: $\beta = 0.001$, $t = -4.163$), อัตราผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้น (ROE: $\beta = -0.011$, $t = -7.074$) และส่วนต่างรายได้ดอกเบี้ยสุทธิ (NIM: $\beta = -0.004$, $t = -5.543$) สะท้อนว่าคณะกรรมการที่มีขนาดใหญ่เกินไปอาจลดประสิทธิภาพในการตัดสินใจทางธุรกิจ สัดส่วนของกรรมการอิสระ มีผลกระทบเชิงลบต่อ ROE อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.05 ($\beta = -0.113$, $t = -2.517$) ขณะที่ ประธานกรรมการที่เป็นกรรมการอิสระ มีผลกระทบเชิงลบอย่างมีนัยต่อ NIM ($\beta = -0.009$, $t = -2.308$) ในด้านตัวแปรควบคุม พบว่า ขนาดของบริษัท มีอิทธิพลเชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกตัวชี้วัดผลตอบแทน ได้แก่ ROA ($\beta = 0.002$, $t = 5.610$), ROE ($\beta = 0.108$, $t = 7.034$) และ NIM ($\beta = 0.020$, $t = 2.847$) ส่วน อายุของบริษัท มีผลกระทบเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญต่อ ROA ($\beta = -0.004$, $t = -3.080$) และ ROE ($\beta = -0.131$, $t = -4.030$) สำหรับตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาค พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) มีผลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญต่อสัดส่วนสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ($\beta = 0.207$, $t = -2.216$) ขณะที่แบบจำลองของ สัดส่วนเงินให้สินเชื่อต่อเงินฝาก (LDR) ไม่พบว่ามีตัวแปรใดที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยรวม แบบจำลองสามารถอธิบายผลการดำเนินงานได้ในระดับปานกลางในตัวชี้วัด ROA, ROE และ NIM ($R^2 = 0.436$, 0.618 และ 0.465 ตามลำดับ) ส่วนใน NPL และ LDR ค่า R^2 ค่อนข้างต่ำ ดังนั้น สมมติฐานที่ 2 ได้รับการสนับสนุนบางส่วน โดยโครงสร้างของคณะกรรมการส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของธนาคารในบางมิติ โดยเฉพาะในด้านผลตอบแทนและประสิทธิภาพในการทำกำไร

ตารางที่ 5 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3: การเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

ตัวแปรอิสระและตัวแปรควบคุม	ตัวแปรตาม: การดำเนินงานของธนาคาร									
	ROA		ROE		NIM		NPL		LDR	
	Standardized Coefficients (β)	t (sig.)	Standardized Coefficients (β)	t (sig.)	Standardized Coefficients (β)	t (sig.)	Standardized Coefficients (β)	t (sig.)	Standardized Coefficients (β)	t (sig.)
ค่าคงที่	0.332	2.655*	3.763	4.399**	0.736	2.117*	0.032	1.885	1.125	17.770**
ECON	0.001	1.974	0.013	3.209**	0.008	4.956**	0.004	2.034*	-0.012	-1.672
ENVI	0	-0.291	-0.004	-1.008	-0.003	-2.213*	0	-0.043	-0.022	-3.894**
SOCI	0	-0.23	-0.004	-1.076	-0.004	-2.512*	-0.005	-	0.028	3.934**
								2.758**		
SIZE	-0.024	-2.387*	-0.268	-	-0.063	-2.229*	-	-	-	-
				3.834**						
AGE	-0.019	-2.517*	-0.231	-	0.039	1.882	-	-	-	-
				4.488**						
DEBT	0.004	0.243	-0.034	-0.294	-0.031	-0.661	-	-	-	-
GDP	-	-	-	-	-	-	-0.532	-	-0.579	-1.062
								3.620**		
IF	-	-	-	-	-	-	-0.102	-0.44	-0.192	-0.225
R Square	0.543		0.768		0.66		0.576		0.575	
F-Value (sig.)	2.690 **		7.484 **		4.400 **		3.401 **		3.377 **	
N	73		73		73		73		73	

หมายเหตุ **มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และ *มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 5 พบว่า การเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนในแต่ละมิติส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทยแตกต่างกัน โดยการเปิดเผยด้านเศรษฐกิจ (ECON) ส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.01 ต่ออัตราผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้น (ROE: $\beta = 0.013$, $t = 3.209$) และส่วนต่างรายได้ดอกเบี้ยสุทธิ (NIM: $\beta = 0.008$, $t = 4.956$) รวมถึงส่งผลเชิงบวกในระดับ 0.05 ต่ออัตราส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL: $\beta = 0.004$, $t = 2.034$) ส่วนการเปิดเผยด้านสิ่งแวดล้อม (ENVI) ส่งผลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญต่อ NIM ($\beta = -0.003$, $t = -2.213$) และสัดส่วนเงินให้สินเชื่อต่อเงินฝาก (LDR: $\beta = -0.022$, $t = -3.894$) ขณะที่การเปิดเผยด้านสังคม (SOCI) ส่งผลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญต่อ NIM ($\beta = -0.004$, $t = -2.512$) และ NPL ($\beta = -0.005$, $t = -2.758$) แต่ส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อ LDR ($\beta = 0.028$, $t = 3.934$) สำหรับตัวแปรควบคุม ขนาดของบริษัท (SIZE) มีผลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญต่อ ROA ($\beta = -0.024$, $t = -2.387$), ROE ($\beta = -0.268$, $t = -3.834$) และ NIM ($\beta = -0.063$, $t = -2.229$) ขณะที่อายุของบริษัท (AGE) มีผลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญต่อ ROA ($\beta = -0.019$, $t = -2.517$) และ ROE ($\beta = -0.231$, $t = -4.488$) สำหรับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) มีผลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญต่อ NPL ($\beta = -0.532$, $t = -3.620$) ส่วนตัวแปรหนี้สิน (DEBT) และอัตราเงินเฟ้อ (IF) ไม่มีนัยสำคัญในแบบจำลอง โดยโมเดลมีความสามารถในการอธิบาย (R^2) อยู่ในระดับปานกลางถึงสูง ได้แก่ ROA = 0.543, ROE = 0.768, NIM = 0.660, NPL = 0.576 และ LDR = 0.575 และทุกแบบจำลองมีค่า F ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงถึงความเหมาะสมของแบบจำลอง โดยสามารถสรุปได้ว่า สมมติฐานที่ 3 ได้รับการสนับสนุนบางส่วน เนื่องจากการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนในแต่ละมิติมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทยแตกต่างกันในแต่ละตัวชี้วัด

อภิปรายผล

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างคณะกรรมการ การเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน และผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยผลการวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นว่ากลไกการกำกับดูแลกิจการ และการสื่อสารข้อมูลต่อผู้มีส่วนได้เสียมีบทบาทสำคัญต่อผลลัพธ์ทางการเงินในลักษณะที่แตกต่างกันตามมิติของตัวแปร ซึ่งสามารถอธิบายได้ผ่านกรอบทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) และทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Theory)

ในมิติของโครงสร้างคณะกรรมการ ผลการศึกษาพบว่าขนาดของคณะกรรมการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับตัวชี้วัดผลการดำเนินงานของธนาคาร ผลลัพธ์ดังกล่าวสนับสนุนข้อเสนอของ Agency Theory ที่ชี้ว่าคณะกรรมการที่มีขนาดใหญ่เกินไปอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านการประสานงาน ความล่าช้าในการตัดสินใจ และลดประสิทธิภาพในการกำกับดูแลผู้บริหาร ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานทางการเงินด้อยลง นอกจากนี้ สัดส่วนกรรมการอิสระและบทบาทของประธานกรรมการที่เป็นกรรมการอิสระให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกันในแต่ละตัวชี้วัด สะท้อนว่าความเป็นอิสระเชิงโครงสร้างเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ หากไม่มีกลไกเชิงอำนาจและข้อมูลที่เอื้อต่อการกำกับดูแลอย่างแท้จริงในบริบทของธนาคารพาณิชย์ไทย

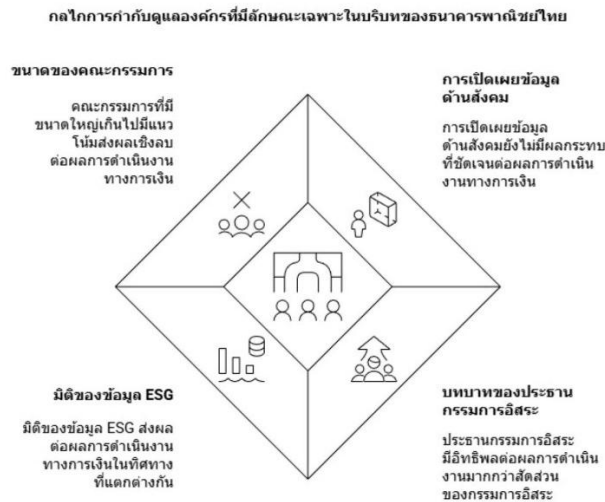
สำหรับการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน ESG ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลในแต่ละมิติมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานทางการเงินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยการเปิดเผยข้อมูลด้านเศรษฐกิจ (ECON) ส่งผลเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและส่วนต่างรายได้ดอกเบี้ยสุทธิ ซึ่งสามารถอธิบายได้ผ่านกลไกตาม Agency Theory ที่มองว่าการเปิดเผยข้อมูลด้านเศรษฐกิจช่วยลดความไม่สมมาตรของข้อมูลระหว่างผู้บริหารและผู้ถือหุ้น เพิ่มความโปร่งใส และทำหน้าที่เป็นสัญญาณเชิงบวกต่อความสามารถในการสร้างผลตอบแทนขององค์กร ส่งผลให้ตลาดและนักลงทุนตอบสนองในเชิงบวกผ่านตัวชี้วัดด้านผลตอบแทน อย่างไรก็ตาม การเปิดเผยข้อมูลด้านเศรษฐกิจยัง พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งสะท้อนว่าการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวอาจสัมพันธ์กับการรับรู้หรือการรายงานความเสี่ยงด้านสินเชื่อที่เพิ่มขึ้น มากกว่าการสะท้อนคุณภาพสินเชื่อที่ดีขึ้นโดยตรง ผลลัพธ์นี้สามารถอธิบายได้ผ่าน Stakeholder Theory ที่มองว่าการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใสอาจทำให้ความเสี่ยงถูกสะท้อนออกมาอย่างชัดเจนในงบการเงินและรายงานของธนาคาร

ในมิติด้านสิ่งแวดล้อม (ENVI) ผลการศึกษาพบความสัมพันธ์เชิงลบกับส่วนต่างรายได้ดอกเบี้ยสุทธิ ซึ่งสามารถอธิบายได้ผ่านกลไกเชิงต้นทุนตาม Stakeholder Theory โดยเฉพาะในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา การลงทุนด้านสิ่งแวดล้อมมักก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายด้านระบบ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ และการบริหารความเสี่ยงในระยะสั้น ส่งผลให้ความสามารถในการทำกำไรลดลงในช่วงเวลาที่ศึกษา แม้ว่าการลงทุนดังกล่าวอาจก่อให้เกิดประโยชน์เชิงความยั่งยืนและการลดความเสี่ยงในระยะยาวก็ตาม

สำหรับมิติด้านสังคม (SOC) ผลการศึกษาพบทั้งผลเชิงบวกและเชิงลบต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน โดยผลเชิงบวกต่ออัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อเงินฝากสะท้อนว่ากิจกรรมด้านสังคมช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า และสนับสนุนการขยายสินเชื่อ ในขณะที่ผลเชิงลบต่อส่วนต่างรายได้ดอกเบี้ยสุทธิและอัตราส่วนหนี้เสียสะท้อนภาระต้นทุนและความท้าทายในการแปลงกิจกรรมด้านสังคมให้เป็นผลตอบแทนทางการเงินในระยะสั้น กลไกดังกล่าวสอดคล้องกับ Stakeholder Theory ที่ชี้ว่าการตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้เสียหลายกลุ่มอาจสร้างทั้งโอกาสและข้อจำกัดต่อผลการดำเนินงานขององค์กร

โดยภาพรวม ผลการวิจัยสนับสนุนแนวคิดที่ว่า การเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนและโครงสร้างการกำกับดูแลกิจการไม่สามารถอธิบายผลการดำเนินงานของธนาคารได้ในทิศทางเดียวกันทุกมิติ การพิจารณา ESG ในฐานะดัชนีรวม อาจบดบังกลไกเฉพาะของแต่ละมิติ งานวิจัยนี้จึงมีส่วนขยายองค์ความรู้ด้านบรรษัทภิบาลและความยั่งยืน โดยชี้ให้เห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนทำหน้าที่เป็นทั้งกลไกการกำกับดูแลและกลไกการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งให้ผลลัพธ์ทางการเงินแตกต่างกันตามบริบทและช่วงเวลา

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษานี้ สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นข้อเสนอเชิงทฤษฎีและการประยุกต์ใช้จริงในบริบทธนาคารพาณิชย์ไทย ดังนี้

ในบริบทของประเทศไทย การเปิดเผยข้อมูลด้านสังคม ยังไม่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในด้านตัวชี้วัดเชิงปริมาณ ซึ่งยังไม่สามารถแปรผลเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจได้อย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยนี้จึงเสนอให้มีการพัฒนาเชิงนโยบายและกลไกสนับสนุนเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งของข้อมูลด้านสังคมให้มากขึ้น

บทบาทของประธานกรรมการอิสระมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานมากกว่าสัดส่วนของกรรมการอิสระ ในคณะกรรมการ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า "คุณภาพของภาวะผู้นำ" มีความสำคัญมากกว่าปริมาณของกรรมการอิสระ เป็นการขยายแนวคิดของทฤษฎีบรรษัทภิบาลที่เคยเน้นเชิงโครงสร้าง ให้ความสำคัญของบทบาทเชิงกลยุทธ์ของประธานกรรมการในฐานะผู้นำการกำกับดูแลที่แท้จริง

มิติแต่ละด้านของข้อมูล ESG ส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินในทิศทางที่แตกต่างกัน ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยก่อนหน้านี้ที่มักรวม ESG เป็นดัชนีเดียวกัน งานวิจัยนี้เสนอให้แยกวิเคราะห์แต่ละมิติเพื่อความแม่นยำ โดยเฉพาะมิติด้านเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity: ROE) และส่วนต่างรายได้ดอกเบี้ยสุทธิ (Net Interest Margin: NIM)

คณะกรรมการที่มีขนาดใหญ่เกินไปมีแนวโน้มส่งผลเชิงลบต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน โดยเฉพาะในตัวชี้วัดอย่างอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (Return on Assets: ROA), อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และส่วนต่างรายได้ดอกเบี้ยสุทธิ (NIM) ข้อค้นพบนี้เสนอให้พิจารณาความเหมาะสมของขนาดคณะกรรมการให้สอดคล้องกับลักษณะขององค์กร และหลีกเลี่ยงการใช้แนวคิดขนาดเดียวใช้ได้กับทุกองค์กร (one-size-fits-all) ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความซับซ้อนของธุรกิจธนาคาร

ดังนั้น ข้อค้นพบเหล่านี้นำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ที่ว่า กลไกการกำกับดูแลองค์กรผ่านโครงสร้างคณะกรรมการ และการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนในบริบทของธนาคารพาณิชย์ไทยมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากบริบทในต่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในด้านที่บทบาทของประธานกรรมการอิสระส่งผลต่อผลการดำเนินงานมากกว่าสัดส่วนเชิงโครงสร้างของกรรมการอิสระ และการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานไม่เท่ากัน งานวิจัยนี้จึงเสนอแนวคิดที่แยกวิเคราะห์มิติของ ESG เป็นรายด้าน และเน้นการพัฒนาเกณฑ์การกำกับดูแลที่สอดคล้องกับโครงสร้างสถาบันในประเทศ มากกว่าการนำแนวทางสากลมาใช้แบบเหมารวม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของงานวิจัยในต่างประเทศบางส่วน แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นการขยายองค์ความรู้ให้เหมาะสมกับบริบทประเทศกำลังพัฒนาในเชิงปฏิบัติเช่นกัน

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษพบว่าโครงสร้างคณะกรรมการและการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทยในหลายมิติ โดยขนาดของคณะกรรมการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับตัวชี้วัดด้านผลตอบแทนและความสามารถในการทำกำไร ขณะที่สัดส่วนกรรมการอิสระและบทบาทของประธานกรรมการที่เป็นกรรมการอิสระให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละตัวชี้วัด ในส่วนของการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน พบว่าการเปิดเผยข้อมูลด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและส่วนต่างรายได้ดอกเบี้ยสุทธิ รวมทั้งมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ขณะที่การเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงลบกับส่วนต่างรายได้ดอกเบี้ยสุทธิ และการเปิดเผยข้อมูลด้านสังคมมีความสัมพันธ์ทั้งเชิงบวกและเชิงลบกับตัวชี้วัดผลการดำเนินงานทางการเงินในแต่ละมิติ โดยภาพรวม แบบจำลองการวิเคราะห์มีความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของตัวชี้วัดผลการดำเนินงานทางการเงินได้ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง และผลการศึกษสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยบางส่วนตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานกำกับดูแล เช่น สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ควรกำหนด แนวทางการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนด้านสังคมที่ชัดเจนขึ้น โดยเน้นตัวชี้วัดเชิงปริมาณและผลลัพธ์ ไม่จำกัดเพียงการรายงานกิจกรรม เพื่อยกระดับคุณภาพข้อมูลและลดความเหลื่อมล้ำระหว่างมิติ ESG

1.2 ธนาคารพาณิชย์ควร ปรับโครงสร้างคณะกรรมการให้มีขนาดเหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการกำกับดูแลและการตัดสินใจ ลดความซับซ้อนที่เกิดจากขนาดของคณะกรรมการ ขนาดใหญ่เกินไป และควร ส่งเสริมบทบาทของประธานกรรมการอิสระ ให้มีส่วนร่วมเชิงกลยุทธ์ในการผลักดันการเปิดเผย ESG โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม

1.3 ภาครัฐและสถาบันการเงินควรร่วมกันพัฒนา ระบบสนับสนุนการลงทุนด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม เพื่อลดภาระต้นทุนในระยะสั้นและสร้างแรงจูงใจในการเปิดเผยข้อมูล ESG อย่างเป็นระบบ เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีหรือกองทุนสนับสนุนโครงการที่สอดคล้องกับเกณฑ์ความยั่งยืน

1.4 ผู้ลงทุนและผู้มีส่วนได้เสียควรนำข้อมูล ESG มาใช้ประกอบการตัดสินใจมากขึ้น เพื่อกระตุ้นให้สถาบันการเงินตระหนักถึงคุณค่าของความโปร่งใส และพัฒนาระบบการรายงานที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยในอนาคตควรขยายการศึกษาไปยัง สถาบันการเงินประเภทอื่น เช่น บริษัทหลักทรัพย์ บริษัทประกันภัย หรือสถาบันการเงินเฉพาะกิจ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านการเปิดเผย ESG และผลลัพธ์ทางการเงิน

2.2 ควรใช้วิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกรรมการธนาคาร ผู้กำกับดูแลและผู้ลงทุน เพื่อทำความเข้าใจเหตุผลเชิงพฤติกรรมและแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืน

2.3 ควรนำตัวชี้วัดด้านความยั่งยืน เช่น Carbon Disclosure Project (CDP) หรือ Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) มาใช้ประกอบ เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของการวิเคราะห์และเชื่อมโยงกับมาตรฐานสากล

2.4 ควรศึกษาความสัมพันธ์เชิง ระยะเวลา (Longitudinal Analysis) ระหว่างการลงทุนด้าน ESG และความยั่งยืนทางการเงินของธนาคาร เพื่อประเมินว่าผลลัพธ์ทางการเงินในอนาคตสอดคล้องกับการเปิดเผยข้อมูลในปัจจุบันหรือไม่

2.5 งานวิจัยในอนาคตควรพิจารณา ปัจจัยเชิงบริบท (Contextual Factors) เช่น วัฒนธรรมองค์กร กลยุทธ์ธุรกิจดิจิทัล หรือแรงกดดันจากผู้ลงทุนต่างชาติ ซึ่งอาจเป็นตัวแปรแทรกซ้อนที่ส่งผลต่อทั้งคุณภาพการเปิดเผยและผลลัพธ์ทางการเงิน

เอกสารอ้างอิง

- Baltagi, B. H. (2008). *Econometric analysis of panel data*. (4th ed.). New Jersey: John Wiley & Sons.
- Bryman, A. (2016). *Social research methods*. (5th ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach*. New Jersey: Pitman.
- Freeman, R. E., Harrison, J. S., Wicks, A. C., Parmar, B. L., & De Colle, S. (2010). *Stakeholder theory: The state of the art*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Frias-Aceituno, J. V., Rodriguez-Ariza, L., & Garcia-Sanchez, I. M. (2013). The role of the board in the dissemination of integrated corporate social reporting. *Corporate social responsibility and environmental management*, 20(4), 219-233.
- Global Reporting Initiative. (2021). *GRI Universal Standards 2021*. Retrieved from <https://www.globalreporting.org/standards>.
- Gujarati, D. N., & Porter, D. C. (2009). *Basic econometrics*. (5th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis*. (8th ed.). Upper Saddle River: Cengage Learning.
- Haniffa, R. M., & Cooke, T. E. (2002). Culture, corporate governance and disclosure in Malaysian corporations. *Abacus*, 38(3), 317-349.
- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (2019). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. In *Tricker, R.I. (Ed.), Corporate governance* (pp. 77-132). Surrey: Gower.
- KPMG. (2022). *The time has come: The KPMG survey of sustainability reporting 2022*. KPMG International. Retrieved from <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2022/09/the-time-has-come-survey-of-sustainability-reporting.html>.
- Lipton, M., & Lorsch, J. W. (1992). A modest proposal for improved corporate governance. *Business Lawyer*, 48(1), 59-77.
- Mallin, C. A. (2019). *Corporate governance*. (6th ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Securities and Exchange Commission, Thailand. (2020a). *Form 56-1 One Report: Annual registration statement*. Bangkok: SEC.
- _____. (2020b). *Guidelines for sustainability disclosure*. Bangkok: SEC.
- Sekaran, U., & Bougie, R. (2016). *Research methods for business: A skill-building approach*. (7th ed.). New Jersey: Wiley.
- The Stock Exchange of Thailand. (2014-2023). *Annual financial statements of listed Thai commercial banks*. Bangkok: SET.
- _____. (2023). *SET Sustainability reporting guidelines*. Bangkok: SET.
- Velte, P. (2017). Does ESG performance have an impact on financial performance? Evidence from Germany. *Journal of Global Responsibility*, 8(2), 169-178.
- Wooldridge, J. M. (2010). *Econometric analysis of cross section and panel data*. (2nd ed.). Massachusetts: MIT Press.
- World Bank. (2024). *Sustainability and climate disclosures in financial institutions: Global practices and lessons for Asia*. Washington, D.C.: World Bank Group.